

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิก
กลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์
The Way of Life Based on Self-sufficiency Economy of
Members of Silk-Weaving Group in Surin Province

สุภาพวรรณ พานู¹

ธงชัย พานู²

รุ่งทิพย์ เกษตรสิงห์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 12 กลุ่ม เลือกตัวอย่างโดยการกำหนดโควตา ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มๆ ละ 6 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ได้ตัวอย่าง 72 คน สมาชิกกลุ่มๆ ละ 12 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ตัวอย่างสมาชิก จำนวน 144 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ E-mail address : supapun34@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$) จำนวน 5 ข้อ คือ ข้อที่ (1) การรู้จักแบ่งปันในทุกๆ เรื่องที่แบ่งปันได้โดยตัวเองไม่เดือดร้อน ข้อที่ (8) ภูมิใจในวัฒนธรรมของใช้พื้นบ้านของตนเอง และข้อที่ (15) การใช้ข้อมูลเป็นรากฐานในการวางแผนโดยอาศัยหลักคิดที่ดี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.32$) จำนวน 4 ข้อ คือ ข้อที่ (2) การไม่เอาเปรียบคนอื่น ข้อที่ (9) การไม่ไหลไปตามกระแสบริโภคนิยม ข้อที่ (16) การทำงานต่างๆ ด้วยใจรัก และ ข้อที่ (22) การนึกถึงส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว โดยการไม่เอาแต่ญาติพี่น้องพรรคพวก เพื่อนฝูง มีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ดังนี้ 1) หลักพอประมาณ ลงทุนในการทอผ้าตามฐานะของตนเอง รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ประหยัด มีการออมในหมู่สมาชิก ดำเนินชีวิตเรียบง่าย 2) หลักเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า รู้จักแยกแยะความถูกต้อง 3) หลักภูมิคุ้มกัน สร้างสรรค์สิ่งไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ใช้ยารู้คุณค่าและคุณค่า สร้างความรักความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและสร้างพลังสามัคคีในกลุ่มและในชุมชน สร้างความคุ้นเคยกับลูกค้า พัฒนาตนเองปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ยึดหลักทางสายกลาง มีความขยัน สื่อสัตย์ ประหยัด อดทน อดกลั้น มีสติ ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลมีเหตุมีผล

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง ผ้าไหมสุรินทร์

Abstract

This research aimed to study of the way of life based on self-sufficiency economy of the silk-weaving member groups in Surin province. The samples consisted of committees and members of 12 groups

of silk-weaving members in Surin province. The six committees samples were selected by quota sampling from each group so there were 72 committees. The twelve member samples were selected by using simple random sampling from each group so there were 144 members. The total samples were 216. The research instrument comprised of the structured questionnaire used for an interview, in-depth interview questions, focus group record, and participant observation record. The quantitative data were analyzed by mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed by using content analysis.

Research results

The research results showed that the overall score of level of living based on self-sufficiency economy of the silk-weaving groups in Surin province was in high level ($\bar{x}=4.36$). The maximum average scores with the highest level ($\bar{x}=4.63$) were in 5 items those were Item (1) sharing under any condition without self-difficulty; Item (8) being proud of their own local culture, and Item (15) Using information as a basis for good planning. The minimum average scores ($\bar{x}=4.32$) were in 4 items. They were Item (2) Not taking advantages from others, Item (9) Not being in consumerism, Item (16) Working with heart, and Item (22) Considering for the majority more than oneself or even for relatives and friends. Moreover, the results showed that the members of silk-weaving groups followed the self-sufficiency economic principle in the way of life as follows: 1) The Moderate: investing in their weaving business according to their own budget, understanding in self-sufficient and satisfying what they have, understand about giving and taking, no harming to others, savings among group members, and living life in simple way. 2) The reasonableness: accepting opinions of others, living in, reducing unnecessary spending cost, not expecting too

much profit, valuing natural resources, and recognizing good or bad things
3) The mechanism of self-immunity: creating worthless things to be something useful, valuing things, building love and caring to each other, having cooperation and unity in the community, being familiarity with customers, following the Buddhism way of life -'middle way', being honest, diligent saving, tolerance, having well-balanced lifestyle conscious reason.

Keywords: Self-sufficient Economy, Way of Life, Surin Silk Weaving

บทนำ

ผ้าทอของชาวสุรินทร์ มีประวัติความเป็นมายาวนาน และยังคงรักษา รูปแบบลวดลายสีสันทันแปลกตา ประณีตงดงาม และรักษาวิถีการทอแบบโบราณ ไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ชาวสุรินทร์ส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มที่พูดภาษาเขมร ยังคงผลิตผ้าไหมที่มีเทคนิคการผลิตเฉพาะตัว ซึ่งบรรพบุรุษได้สืบทอดหลักการและกรรมวิธีการผลิต เช่น การเลี้ยงไหม การมัดหมี่ การย้อมสี และการทอ เป็นต้น กลุ่มชนแต่ละตระกูลภาษาในจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะการทอผ้าแตกต่างกันทั้งในด้านกลวิธีการทอ ลวดลาย การให้สี การย้อมสี และวัสดุที่ใช้ ลักษณะการผ้าทอของกลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมร มีเอกลักษณ์เด่นชัด แตกต่างจากผ้าทอของชาวอีสานทั่วไป ผ้ามัดหมี่ของคนไทยเชื้อสายเขมรคือ ผ้าปูม เป็นผ้าทอเส้นพุ่งแบบสานตะกอก มีลวดลายเด่นชัด เดิมใช้เป็นผ้าสำหรับชนชั้นสูง ในราชสำนัก นิยมทอขนาดยาวประมาณ 4 เมตร กว้าง 1 เมตร มีลวดลายสามแถวที่เชิงผ้าทั้งสองข้าง นอกจากนี้ยังมีผ้ายกดอกที่เรียกว่า ลายลูกแก้ว ทอแบบสามตะกอก หกตะกอก และแปดตะกอก นิยมนำมาทำเป็นผ้าสไบ ผ้าห่ม ผ้าคลุมไหล่ มีลวดลายเป็นรูปสัตว์และรูปนครวัด ต้นแบบของผ้าชนิดนี้มาจากแบบผ้าของเขมร ซึ่งทอเป็นภาพพระพุทธประวัติ และภาพฉากบนสวรรค์ (ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์). 2554)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) รัฐได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์สำคัญรองรับ คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับ 1) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีระบบการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองรวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน 2) การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรคคุณค่าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรอย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบเฉพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ 3) การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการสร้างกลไกในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ 1) การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย 2) การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจโดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง และสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิตโดยการระดมทุนไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ 3) สนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552)

ผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์ เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงระดับโลก ชาวบ้านได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมขึ้นจำนวนมาก ทั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการกันเอง ภายหลังจากที่รัฐบาลมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2546 ทำให้เกิดกลุ่มทอผ้าไหมและเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก และมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรคดียอดเยี่ยมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ถึง 144 รายการในจำนวนนี้มีผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว 25 รายการ และในปี 2553 ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรางวัลระดับ 5 ดาว ถึง 47 รายการ (บัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP Product Champion 2546 ระดับ 3 - 5 ดาว จังหวัดสุรินทร์. 2553) ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำวัฒนธรรมวัฒนธรรมองค์กร ความรู้หรือภูมิปัญญา คน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ธงชัย พานู. 2552)

การดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ ที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จนมีชื่อเสียงมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากปัจจัยต่างๆ แล้ว สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานอย่างไร คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการกรดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มอาชีพอื่นให้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมให้มีความพอเพียง มั่นคง และมีความสุข ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์

ประชากร คือ กลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ที่ได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว จำนวน 25 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 150 คน และสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 750 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 900 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยเกณฑ์ 50% จำนวน 12 กลุ่ม เลือกตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มกำหนดโควต้าคณะกรรมการกลุ่มๆ ละ 6 คน แต่ละกลุ่มใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ได้คณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 72 คน สมาชิกกลุ่ม กำหนดโควต้ากลุ่มละ 12 คน แต่ละกลุ่มสุ่มอย่างง่าย ได้ตัวอย่างที่เป็นสมาชิก จำนวน 144 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 216 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์
2. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกรรมการกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม
3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มๆ ละ 6-8 คน เกี่ยวกับการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
4. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการ

วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$ เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1) การรู้จักแบ่งปันในทุกๆ เรื่องที่แบ่งปันได้โดยตัวเองไม่เดือดร้อน ข้อที่ 8) ภูมิใจในวัฒนธรรมของใช้พื้นบ้านของตนเอง และข้อที่ 15) การใช้ข้อมูลเป็นรากฐานในการวางแผนโดยอาศัยหลักคิดที่ดี ($\bar{X}=4.63$) รองลงมา คือ ข้อที่ 5) ภูมิใจในกำพืดของตนเอง ข้อที่ 12) การแสวงหาความรู้ โดยการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง และข้อที่ 19) มีเวลาให้กับครอบครัว โดยคำนึงถึงครอบครัวมาก่อน สิ่งอื่นๆ เสมอ ($\bar{X}=4.52$ นอกจากนี้การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจำนวน ข้อ 4 คือ ข้อที่ 2) การไม่เอาเปรียบคนอื่น ข้อที่ 9) การไม่ไหลไปตามกระแสบริโภคนิยม ข้อที่ 16) การทำงานต่างๆ ด้วยใจรัก และ ข้อที่ 22) การนึกถึงส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว โดยการไม่เอาแต่ญาติพี่น้องพรรคพวกเพื่อนฝูง ($\bar{X}=4.32$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมใน
จังหวัดสุรินทร์

ข้อที่	หลักเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{X}	SD
1	การรู้จักแบ่งปันในทุกๆ เรื่องที่แบ่งปันได้โดยตัวเองไม่เดือดร้อน	4.63	0.62
2	การไม่เอาเปรียบคนอื่น	4.32	0.72
3	การไม่เอาเปรียบธรรมชาติ	4.33	0.59
4	การนำเอาคุณธรรมนำทางในการดำเนินชีวิต	4.42	0.53
5	ภูมิใจในก้าพืดของตนเอง	4.52	0.52
6	ภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเอง	4.38	0.57
7	ภูมิใจในวัฒนธรรมมาริกินของตัวเอง	4.42	0.53
8	ภูมิใจในวัฒนธรรมของใช้พื้นบ้านของตนเอง	4.63	0.62
9	การไม่ไหลไปตามกระแสบริโภคนิยม	4.32	0.72
10	การเลือกใช้สิ่งของต่างๆ อย่างพอดี ไม่มากเกินไป ไม่ใหญ่เกินไป ไม่ยึดติด ยึดถือสินค้า	4.33	0.59
11	การไม่ทำตามคนอื่น ไม่เลียนแบบ แต่เรียนรู้จากสิ่งที่คนอื่นทำ	4.42	0.53
12	การแสวงหาความรู้ โดยการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นตาม ศักยภาพของตนเอง	4.52	0.52
13	การจัดทำงบประมาณ รายรับ รายจ่ายของครอบครัว	4.39	0.56
14	มีแผนการลงทุนเป็นของตัวเอง	4.42	0.53
15	การใช้ข้อมูลเป็นรากฐานในการวางแผนโดยอาศัยหลักคิดที่ดี	4.63	0.62
16	การทำงานต่างๆ ด้วยใจรัก	4.32	0.72
17	การทำงานต่างๆ ด้วยความรู้จริง รู้ลึก ในสิ่งที่ทำ	4.33	0.59
18	การทำงานต่างๆ ให้มีคุณภาพ อย่างสม่ำเสมอ	4.42	0.53
19	มีเวลาให้กับครอบครัว โดยคำนึงถึงครอบครัวมาก่อน สิ่งอื่นๆ เสมอ	4.52	0.57
20	การนึกถึงส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว โดยการไม่เอาเปรียบคนอื่น	4.39	0.56
21	การนึกถึงส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว โดยไม่เอาตัวรอดคนเดียว	4.42	0.53
22	การนึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวโดยการไม่เอาแต่ญาติพี่น้อง พรรคพวกเพื่อนฝูง	4.32	0.72
	รวม	4.36	0.59

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์

1. **หลักของความพอประมาณ** กลุ่มทอผ้าไหมได้ยึดหลักทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ทางสายกลางคือทางที่เน้นปัญญา รู้จักใช้จ่ายพอประมาณ มีน้อยใช้น้อยไม่เกินตัว รู้จักประหยัดลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ไม่เบียดเบียนสร้างความสะดวกร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น ใช้อย่างเหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ รู้จักร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มเพื่อการออมทรัพย์ เมื่อมีการทำธุรกิจก็ลงทุนตามฐานะ ไม่โลภจนทำอะไรเกินตัว มีความสุขกับชีวิตที่เป็นอยู่ไม่ชวนชววยในสิ่งที่ไม่จำเป็น เสียสละเพื่อส่วนรวม อนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าไว้ดั้งเดิม รู้จักพึ่งพาตัวเอง พึ่งพาธรรมชาติ สามารถที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เมื่อเกิดปัญหาที่ไม่เป็นหน่วยที่จะค้นหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่

2. **หลักของความมีเหตุผล** จากการทำงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว ระบายขายยังคงมีตลอด จึงต้องหาแนวทางการแก้ไขปัญหาว่างงานและรายได้ที่ลดลง กลุ่มทอผ้าจึงรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินธุรกิจทอผ้าขึ้น ใช้ความรู้ความสามารถในการทอผ้าที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกอบกับการดำเนินงานโดยมีหน่วยงานรัฐเข้ามาปรึกษาให้คำแนะนำการบริหารงานภายในกลุ่ม อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งทางด้านการสาธิต การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหม สร้างชื่อเสียงสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้แก่กลุ่ม และยังเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการทอผ้าให้แก่เยาวชนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญ of ผ้าไหมอีกด้วย

3. **หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี** การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ได้ในภาวะที่สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง เช่น เมื่อไหมมีราคาสูงขึ้น กลุ่มก็จะเลี้ยงไหมเองเพื่อลดต้นทุนการซื้อไหมลง มีการนำที่ได้จากธรรมชาติในท้องถิ่นมาช่วยผลิตภัณฑ์ของตนแทนการใช้สีเคมี เรียนรู้การย้อมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาของสีที่ไม่สดหรือสีตก มีการรวมตัวจัดตั้งกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกเลือก

ผู้นำมาทำการบริหารกลุ่มมาบริหารจัดการอย่างโปร่งใส มีการดำเนินงานอย่างมีรูปแบบไม่ตายตัว และสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ตามที่ดี รู้จักเรียนรู้ ร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการเข้าฝึกอบรมโดยการจัดตั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของสากล มีการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ที่จะนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน โดยในการดำเนินงานร่วมกันทำให้เกิดความรักให้แก่กันและกัน ความเอื้ออาทร ตลอดจนมีความปรองดองสามัคคีกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

4. **เงื่อนไขของการมีความรู้** การทอผ้ามีการสั่งสมภูมิปัญญามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ถ่ายทอดมารุ่นสู่รุ่น มีการเข้าฝึกอบรมเพื่อพัฒนาลายผ้ารูปแบบการทอให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน การที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าทุกๆ วัน ก็จะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการทอผ้า สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ช่วยให้ประหยัดเวลา ประหยัดต้นทุนสอดคล้องกับหลักการ 3 ประการในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. **เงื่อนไขของการมีคุณธรรม** กลุ่มทอผ้าใหม่ในจังหวัดสุรินทร์ได้ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การทำงานคำนึงถึงความพอดีพอเหมาะกับเวลา สถานที่ และศักยภาพของตน ไม่หักโหม เมื่อเหนื่อยก็พักผ่อน รู้จักประหยัดอดออม ใช้จ่ายตามความจำเป็น ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายแต่ต้องใส่ใจในหน้าที่ ด้วยเหตุนี้กลุ่มจึงดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขตามอัตภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มทอผ้าใหม่ในจังหวัดสุรินทร์ส่วนมากได้นำเอาแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องมาจาก สภาพของวิถีชีวิตของสมาชิกกลุ่มทอผ้าใหม่ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนชนบท คนในชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรการเกษตรเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับ

ดิน น้ำ และอากาศเป็นอย่างมาก ชีวิตคนในชนบทจึงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ถ้าปีไหนฝนตกตามฤดูกาลพืชผลก็จะงอกงาม ถ้าปีใดแห้งแล้งพืชผลก็จะเสียหาย คนชนบทก็จะเดือดร้อนมีข้าวไม่พอกิน ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อจะมาซื้อข้าวกิน ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตที่สำคัญของคนในชนบท ไม่ว่าจะทำอะไร เมื่อไร หรือจะกินอะไรก็ขึ้นกับธรรมชาติ จึงได้มีการช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดด้วยการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว (โฆเซิต ปันเปียมรัชฎ์. 2554) และในสังคมชนบทมีลักษณะและโครงสร้างของสังคมที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมไม่แตกต่างกันมาก ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม แบบแผนของสังคมเป็นแบบแผนสังคมเกษตร ทั้งธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นใหญ่ ชีวิตของชาวชนบทผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ทั้งอาชีพและความเป็นอยู่ ความทุกข์ มีผลจากภัยธรรมชาติ คือความแห้งแล้งน้ำท่วม และความหนาวเย็น หากปีใดไม่มีภัยธรรมชาติประกอบอาชีพได้ผลดี จะมีความสุข การรวมกลุ่มของคนชนบทอยู่ในวงจำกัด และมีลักษณะไม่เป็นทางการ สังคมชนบทจะรู้จักหน้าค่าตากันดี มีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวในลักษณะกลุ่มปฐมภูมิมากกว่าสัมพันธ์ กันใน ลักษณะกลุ่มทุติยภูมิ มีการแข่งขันกันน้อย ผู้คนในสังคมชนบท มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ร่วมสุขร่วมทุกข์เผชิญภัยธรรมชาติมาด้วยกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเคารพนับถือกันมาโดยตลอด ระบบการแข่งขันจึงมีน้อย (สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. 2554)

จากลักษณะทางสังคมดังกล่าวทำให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การทอผ้าจึงเป็นอาชีพที่สำคัญที่คนในชุมชนให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ครอบกับได้รับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากการส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ และสื่อต่างๆ ทำให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางการพอประมาณ ได้แก่ การลงทุนในการทอผ้าตามฐานะของตนเอง ไม่ทำอะไรที่เกินความสามารถของตนเอง การรู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ การมีน้อยใช้น้อยและรู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น รู้จักประหยัด มีการออมในหมู่สมาชิก การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายใช้ชีวิต

ตามหลักพระพุทธศาสนา ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ถ้อยที่ถ้อยอาศัย การอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ การไม่ดูหมิ่นเงินน้อยรู้จักอดออม ใช้ชีวิตอย่างพอดีพอใจ ในสิ่งที่ได้มา ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า รู้จักแยกแยะความถูกต้องอะไรควรไม่ควร แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส การสร้างสรรคส์สิ่งไร้ค่าทำให้เกิดประโยชน์ สร้างอาชีพเสริม สร้างรายได้ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทอผ้า เช่น สีที่นำมาใช้ในการย้อมได้มาจากต้นไม้และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นโดยนำมาซื้อขายพอดี ไม่ทำลาย รู้จักรักษาให้คงอยู่ อุปรกรณ์ในการทอผ้าใหม่บางอย่างสามารถผลิตเองได้ การใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ให้เกิดประโยชน์และพัฒนาความรู้ความสามารถของตนอยู่เสมอ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ การสร้างความรักความผูกพันภายในกลุ่มและชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม มีความเอื้ออาทรต่อกันในการทำงาน ให้ความร่วมมือและสร้างพลังสามัคคีในกลุ่มและในชุมชน การสร้างความคุ้นเคยกับลูกค้าเพื่อให้กลับมาซื้อสินค้าใหม่ การสร้างเครือข่ายทางการตลาดการติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวได้มีการพิจารณาเงื่อนไขของการมีความรู้ด้วยการนำประสบการณ์ของตนถ่ายทอดแก่สมาชิก มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก เสริมสร้างความรู้ด้วยการเข้ารับการศึกษาอบรม การศึกษาดูงาน และเข้าชมการสาธิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปสู่มาตรฐานต่างๆ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ตรานกยูงพระราชทาน เป็นต้น และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพโดยยึดถือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ใช้ชีวิตพอเพียง ยึดหลักทางสายกลาง มีความซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน อดกลั้น มีสติ ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลมีเหตุมีผล

ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับ อภิรัชย์ พันธเสน และคณะ (2546) การประกอบการวิสาหกิจชุมชนนั้น ทุกชุมชนหรือทุกกิจการสามารถประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างน่าพอใจมาก มีความเหมาะสมที่จะยึดหลักการและแนวปฏิบัติ โดยให้รู้จักดัดแปลงใช้แนวทางและหลักปฏิบัติได้เหมาะสมกับกิจการของตน แนวปฏิบัติในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนทั้ง

ด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรมและธุรกิจบริการสามารถใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง พิทักษ์ ทวีสุข (2542) กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตตามฐานะแบบพอมีพอกิน รู้จักประหยัด มีอาชีพเสริม มีการรวมกลุ่ม จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น สมาชิกของกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวมีผลจากปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ โดยการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ (ศศิพร ปาณิกบุตร. 2544) และยอมรับเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตส่วนหนึ่งได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตและรูปแบบการผลิตเป็นไปตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยจุดเริ่มต้นได้แบบอย่างจากการศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพตามแนวคิดดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรที่ได้ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (จริยา สุพรรณ. 2548)

นอกจากนี้ สุวกิจ ศรีปัดถา (2549) กล่าวว่า การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนโดยรวมและจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้สูงและควรปฏิบัติอย่างมาก คือต้องประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกจ้าง แรงงาน และผู้ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ หลักการเงื่อนไข และแนวปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์กับวิสาหกิจชุมชนได้ทุกประเภทและทุกลักษณะกิจการไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจังและควรประกอบการโดยยึดหลักปฏิบัติคือต้องมีความรู้มีคุณธรรมทำกิจการ โดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้คุ้มตนเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้ สรุปว่าแนวตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนทุกชนิดและทุกขนาดของกิจการได้เป็นอย่างดี

การที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ได้นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มนั้นเป็นการใช้ชีวิตตามวิถีชุมชน

แบบพึ่งพาตนเองและธรรมชาติ เน้นการผลิตและการบริโภคพื้นฐานเพื่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน มุ่งจำกัดความต้องการและขัดเกลาคความปรารถนาของมนุษย์ในระดับที่จะตอบสนองได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่ทำร้ายจิตวิญญาณใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสะอาดไม่เป็นพิษภัยต่อธรรมชาติ ส่งเสริมการอุ้มชูกันมากกว่าการแข่งขัน เน้นการพัฒนาจิตใจไปสู่การไม่เห็นแก่ตัวและทำจิตใจให้สงบผ่อนคลาย เน้นความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมความสมดุลของระบบนิเวศน์มากกว่าการเติบโตมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่หลากหลายตามทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างหลากหลายและถนอมไว้ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2545) บนพื้นฐานของภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาต่อยอดความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพด้วยการศึกษาอบรม ฝึกงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการจัดการความรู้ในธุรกิจเพื่อสร้างศักยภาพของกลุ่มโดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ 2 ส่วนคือปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำ คน ความรู้หรือภูมิปัญญา และวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การสร้างเครือข่ายทางการตลาด (ธงชัย พานู. 2552)

เอกสารอ้างอิง

- จรียา สุพรรณ. (2548). **การยอมรับเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในชุมชนบ้านหลุมมะขาม ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธงชัย พานู. (2552). **การจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์**. วิทยานิพนธ์. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โฆสิต บันเปี่ยมราษฎร์. (2552). **วิถีชีวิตของคนชนบท**. [ออนไลน์]. (25 กันยายน 2554) จาก : <http://www.cssnut.com/>

- บัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP Product Champion 2546 ระดับ 3 - 5 ดาว จังหวัดสุรินทร์.
(2553) [ออนไลน์]. (25 ธันวาคม 2554) จาก : <http://www.thaitambon.com/OPC2553/SU53.htm>
- พิทักษ์ ทีวีสุข. (2542). **การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนด้วยการผลิตข้าวซ้อมมือ : กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านข้าวซ้อมมือ หมู่ที่ 11 ต.หัวสำโรง อ.ท่าม่วง จ.ลพบุรี**. รายงานการวิจัย. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์). (2554). **ผ้าไหม สุรินทร์**. [ออนไลน์]. (17 กันยายน 2550) จาก : http://www.qsds.go.th/qthaisilk_center/inside.php?option=page&aid=993&sub=993&site=srn
- ศศิพร ปาณิกบุตร. (2544). **ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่**. วิทยานิพนธ์. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. (2554). [ออนไลน์]. (25 ธันวาคม 2554) จาก : dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc/1/so31-1-4.htm
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวกิจ ศรีปัดดา. (2549). **การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน**. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิชัย พันธเสน และ ปัทมวดี โพนนกุล ชูชุกิ. (2546). **เอกสารสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานการศึกษาการประเมินปัญหาและความต้องการของธุรกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิต.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2545). **ศักยภาพในวิถี**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิถีทรรศน์.